

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 41 (3545) ●

● ЧАЦВЕР, 26 КАСТРЫЧНІКА, 2017

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Бярозка як сімвал тугі
Стар. 2

Кіно і Дажынкi ў Аўтаградзе
Шматколернае беларускае восеньскае свята стала ўжо традыцыйным у расійскім горадзе Тальяці Стар. 3

З думкамі пра будучыню
Стар. 4

КАШТОЎНЫ ДОСВЕД

Святло ад песень класікаў

Восеньскія Дні беларускай культуры ў Даўгаўпілсе былі прысвечаны юбілеям класікаў беларускай літаратуры: Янкі Купалы і Якуба Коласа

МІКОЛА ПАУЛОВІЧ

Спектакль “Паўлінка” ў Даўгаўпілсе паказаў народны Маладзёжны тэатр з Браслава

Дні беларускай культуры ў Даўгаўпілсе – ужо традыцыйныя, штогадовыя. Сёлета яны прайшлі 13-16 кастрычніка, прысвечаліся 135-м угодкам Песняроў: Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ладзіла святочныя імпрэзы Беларускае культурна-асветніцкае таварыства “Уздым”, падтрымаў нас мясцовы Цэнтр беларускай культуры. А ўсе нашы культсустрэчы праходзілі ў

плыні праекта, прафінансаванага Латгальскім фондам падтрымкі недзяржаўных арганізацый.

У пятніцу, 13 кастрычніка, у ЦБК была цікавая сустрэча з унучкай Якуба Коласа – Марыяй Міцкевіч: яна прыехала ў Даўгаўпілс па запрашэнні нашай суполкі, з падтрымкай Амбулсады Беларусі ў Латвіі. Марыя Міхайлаўна шмат робіць для ўшанавання памяці

пра свайго вялікага дзеда. Ягоную знакамітую паэму “Сымон-музыка” згадалі многія, калі ў зале прыгожа зайграла на скрыпцы Анастасія Малышава. Сярод нас, дарэчы, былі Першы сакратар Амбулсады Беларусі ў Латвіі Аляксей Васількоў, консул Генконсульства Беларусі ў Даўгаўпілсе Антаніна Струнеўская. Сама ж госця гаварыла пра жыццё і творчасць Канстанціна Міхайлавіча

Міцкевіча – Якуба Коласа, дзялілася дзіцячымі ўспамінамі. Яна паказала рэдкія выданні, дакументы, якія адлюстроўваюць павязі Якуба Коласа з Латвіяй. Нам было цікава даведацца, напрыклад, што ў навагоднюю ноч 1913 года Пясняр знаходзіўся ў Дзвінску, нават напісаў тут верш. А чаму, з якой мэтай наведваў наш горад – пытанне да краязнаўцаў. → **Стар. 2**

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Усюды яго лічаць сваім і памятаюць

Уладзімір Ліхадзедаў і супрацоўніцы бібліятэкі кангрэса ЗША

У майстэрні гісторыка і калекцыянера Уладзіміра Ліхадзедава рыхтуецца да адкрыцця пастаянная экспазіцыя, прысвечаная Тадэвушу Касцюшку

200 гадоў таму, 15 кастрычніка 1817 года, памёр нацыянальны герой ЗША, нацыянальны герой Польшчы, ганаровы грамадзянін Францыі, ваенны і дзяржаўны дзеяч, таленавіты інжынер Тадэвуш Касцюшка. Родам жа ён – з беларускай зямлі: з фальварку Мерачоўшчына (мясцовая спрад-

вечная назва: Марачоўшчына. Пра тое сцвярджае краязнаўца з Івацэвіцкага раёна Аляксей Зайка. – Рэд.), які быў непадалёк ад мястэчка Косава (цяпер – Івацэвіцкі раён Брэстчыны). У многіх краінах яго імя носяць плошчы, вуліцы, паркі ды скверы, нават караблі, масты. І гара ў Аўстраліі назва-

ная ў гонар Касцюшкі. Лёс героя склаўся так, што праз стагоддзі адразу некалькі народаў лічаць яго сваім, памятаюць, цэняць і паважаюць. У тым ліку і ў Беларусі.

Асоба выдатнага земляка настолькі зацікавіла вядомага беларускага гісторыка і калекцыянера Уладзіміра Ліхадзедава,

што падштурхнула на выданне кнігі, прысвечанай Тадэвушу Касцюшку. Яе прэзентацыя праходзіла ў бібліятэцы кангрэса ЗША. Цяпер аўтар у Вілейцы, у сваёй творчай майстэрні “У пошуках страчанага” рыхтуе пастаянную экспазіцыю пра Касцюшку і яго эпоху. → **Стар. 3**

ВЕСТКІ

Вільня з коласаўскім акцэнтам

У сталіцы Літвы адкрылася выстава “Родны кут Песняра”

Урачыстае адкрыццё выставы, прысвечанай 135-м угодкам Якуба Коласа, прайшло ў Вільнюсе: у Літаратурным музеі А. С. Пушкіна (вул. Акадэмічная, 5). Міжнародны праект “Родны кут Песняра” рыхтавалі супрацоўнікі мінскага Музея Якуба Коласа, у выставе выкарыстаны матэрыялы з яго фондаў. Прысвечана выстава 135-м угодкам Песняра.

Як вядома, Якуб Колас (Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч) – адзін з заснавальнікаў нацыянальнай прозы. А ягоная творчасць – гэта, па сутнасці, эпоха ў гісторыі беларускай літаратуры. Аўтар паэтычных шэдэўраў “Новая зямля” і “Сымон-музыка”, слаўтых палескіх апавесцяў і “Казак жыцця”... Магутны талент разам з заплечнікамі, сярод якіх былі Янка Купалам, Максім Гарэцкі, Змітрок Бядуля ды іншыя творцы, узняў беларускае прыгожае пісьменства на ўзровень высокага мастацтва. У многім дзякуючы Якубу Коласу ды тым, хто вучыўся ў яго, шэраг твораў беларускай літаратуры мае цяпер сусветнае прызнанне.

У Вільнюсе прадстаўлены фотаздымкі велічных і прыгожых мясцін радзімы Якуба Коласа: цяпер Стаўбцоўскі раён Мінскай вобласці. Тыя “родныя берагі” з вялікай любоўю апеты Песняром у ягоных творах. І Бацькаўшчына шануе вялікага сына. Захаваны і ўжоўлены чатыры мемарыяльныя сядзібы, дзе жыла сям’я бацькоў паэта. Гэта ягоны “родны кут” – Акінчыцы, дзе 3 лістапада 1882 года нарадзіўся будучы класік беларускай літаратуры, месцы дзяцінства і юнацтва – Ласток і Альбуць. А яшчэ й Смольня, у якой Якуб Колас летам 1912 года ўпершыню сустрэўся з Янкам Купалам. У 1972 годзе створаны Коласаўскі мемарыяльны заказнік, які аб’яднаў усе тыя мясціны.

На адкрыцці выставы згадалі, што пачынаючы з 1906 года жыццё і творчасць Якуба Коласа былі цесна сплучаны з тагачаснай Вільняй. 1 верасня 1906 года ў газеце “Наша доля” быў змешчаны першы ягоны верш “Наш родны край” пад псеўданімам Якуб Колас. У Вільні ж выйшлі яго зборнікі вершаў “Песні жальбы” (1910), “Расказы” (1912), “Родныя з’явы” (1914). І нават жонка пісьменніка Марыя Каменская была родам з прыгарада Вільні – Павільнюса.

На выстаўцы прадстаўлены працы фотамастакоў Яўгена Казюлі, Уладзіміра Сіза, Васіля Зянько.

КАШТОЎНЫ ДОСВЕД

Святло ад песень класікаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

На вечарыне гучалі вершы Янкі Купалы і Якуба Коласа пад чароўныя гукі цымбалаў: іграла яшчэ адна госця з Мінска, Марыя Куніцкая, музыка са знакамітага гурта “Харошкі”. Да ўгодкаў Песняроў Цэнтр беларускай культуры прадставіў тэматычную падборку кніг, а наша суполка па матэрыялах гісторыка-краязнаўцы Мікалая Паўловіча зладзіла перасоўную выставу. На ёй былі фотаздымкі класікаў ды з нашых мерапрыемстваў, ім прысвечаных. Свае вершы, прысвечаныя Якубу Коласу, прачытаў Станіслаў Валодзька. Таленавіта, па-майстэрску прачытала ўрывак з паэмы “Новая зямля” Галіна Сантоцкая. А гурт “Пралескі”, якім кіруе Анастасія Малышава, завяршыў вечарыну песняй на латышскай мове.

Марыя Міцкевіч падаравала кнігі ў народную бібліятэку суполкі “Уздым”. Нашы госці наведалі гістарычныя месцы горада, звязаныя з пашырэннем беларускага руху, Дынабургскую крэпасць, гулялі па цэнтральных вуліцах горада. Экскурсію для іх правёў дасведчаны гісторык

Мікалай Паўловіч.

Прадоўжыліся Дні беларускай культуры ў суботу: 14 кастрычніка ў школе Цэнтра беларускай культуры актывісты суполкі “Уздым” зладзілі цэлае літаратурнае свята “Шляхамі Янкі Купалы і Якуба Коласа”. Таксама, дарэчы, у плыні культурна-асветніцкага праекта “Sabiedrības garīgā potenciāla, kultūras, tautas tradīciju saglabāšana”, які фінансуе Латгальскі фонд падтрымкі недзяржаўных арганізацый. У зале, прыгожа прыбранай у васьмьскіх стылістыцы, сабралася шмат гледачоў, якім маюць інтарэс да беларускай культуры. Мы гаварылі пра творчасць беларускіх Песняроў-юбіляраў. У першай частцы канцэрта выступалі творчыя гурты ЦБК і таварыства “Уздым” – “Купалінка” (кіраўнік Вячаслаў Пятроў) ды “Лянок” (ім кіруе Марына Медунецкая). Свае вершы, прысвечаныя класікам, чытаў Станіслаў Валодзька. Галіна Сантоцкая ды Іна Валюшка чыталі ўрывкі з паэмы Якуба Коласа “Новая зямля”. Гледачы цёпла прынялі й выступленне Паўліка Кузьміча: выхаванец нядзельнай школы “Вясёлка” пры таварыстве

Марыя Міцкевіч і краязнаўца Мікола Паўловіч

“Уздым” чытаў урывкі з прозы Якуба Коласа.

І гучалі ў зале песні на словы Коласа і Купалы. У прыватнасці, Зінаіда Сіліня парадавала нас купалаўскаю лірычнаю “Явар з калінаю” на музы-

кую Юрыя Семянякі з рэпертуару “Песняроў”. Вядучыя, Валянціна Ліпінская і Людміла Сінякова, падахвочвалі й гледачоў з залы пачытаць вершы – без падрыхтоўкі. Таксама добра, душэўна ў іх атрымлівалася:

бо звычайна ж мы ведаем найлепш тое, што кладзецца на сэрца.

А далей нашы госці з беларускага горада Браслава бліскуча і з гумарам паказалі спектакль паводле п’есы Янкі Купалы “Паўлінка”: гэта быў народны Маладзёжны тэатр пад кіраўніцтвам Яўгена Набіева. Гледачы перажывалі за Паўлінку, за Якіма, нават за пацешнага пана Быкоўскага. У спектаклі былі заняты Віталь Кавалеўскі, Яўген Шэін, Ганна Лявіцкая, Святлана Лапыр, Святлана Кажанька, Канстанцін Каралевіч, гукарэжысёр – Кацярына Садоўнікава. Дзякуем, сябры!

Працяг Дні беларускай культуры мелі таксама і ў Краславе 15 кастрычніка.

Дзякуем за дапамогу ў арганізацыі дзён Цэнтру беларускай культуры, фірме “Davāņu fabrika”, кіраўніцтву школы Цэнтра, Латвійскаму консульства ў Віцебску – за афармленне бясплатных віз для артыстаў з Браслава.

**Людміла Сінякова,
Мікола Паўловіч,
сябры таварыства “Уздым”,
г. Даўгаўпілс**

ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ

Бярозка як сімвал тугі

75 гадоў таму было знішчана Брэсцкае яўрэйскае гета. На Броннай гары і ў горадзе над Бугам ушанавалі памяць пра ахвяры фашызму.

3 самага пачатку вайны ў прыгранічным Брэсце гітлераўцы масава вынішчалі яўрэй. Ужо ў чэрвені 41-га было забіта іх каля 5000, іншыя ж вымушаны былі яшчэ год і тры месяцы пакутаваць, жыць у страсе, трываць прыніжэнні, штодзень даведвацца пра новыя ахвяры сярод супляменнікаў. З часам у Брэсце фашысты стварылі гета, якое з пачатку кастрычніка 42-га пачалі рыхтавацца знішчыць. З дакументаў, успамінаў пра тую пару вядома: узгадніліся ўзаемадзейні паліцэйскіх фармаванняў, якія складаліся з немцаў, палякаў, украінцаў. Іх стала ў горадзе значна больш, як і грузавікоў. Падганяліся таварныя вагоны.

3 15 кастрычніка пачаліся аблавы. Узброеныя да зубоў германцы ды іх памагатая шчыльна былі сканцэнтраваны ў горадзе й бліжэйшых ваколіцах: каб не прапусціць ніводнага яўрэя. Іх расстрэльвалі ў Брэсце, некаторых грузілі ў таварныя вагоны ды везлі на Бронную гару (цяпер Бярозаўскі раён Брэстчыны) для знішчэння. Крывае тое паляванне на людзей працягвалася 15, 16, 17, 18 кастрычніка. Вялізныя былі ахвяры: уратавалася не больш за два дзясяткі вязняў гета. І ўжо адразу пасля выгнання акупантаў з Беларусі загаварылі пра ўвекавечанне памяці пра 20 тысяч вязняў,

Падчас мемарыяльнай цырымоніі ў Брэсце

знішчаных нацыстамі. Цяпер ёсць помнікі ў Брэсце (пры перасячэнні вуліц Дзяржынскага і Куйбышава), на Броннай гары, дзе расстрэльвалі таксама і яўрэй у іншых месцаў – пра тое ёсць інфармацыя на помніку.

**34
тысячы
брэсцкіх яўрэй
былі знішчаны
ў гады нацысцкай
акупацыі**

У сувязі з 75-годдзем з часу знішчэння Брэсцкага яўрэйскага гета на Броннай гары і ў горадзе над Бугам у другой дэкадзе кастрычніка прайшлі мемарыяльныя мерапрыемствы. Іх ладзілі Мемарыяльны комплекс “Брэсцкая крэпасць-герой”, Фонд развіцця Брэсцкай крэпасці,

Брэсцкая абласная бібліятэка імя А. М. Горкага, Брэсцкі дзяржуніверсітэт імя А. С. Пушкіна, Брэсцкі яўрэйскі дабрачынны цэнтр “Хэсэд-Давід”, Мінскі міжнародны адукацыйны цэнтр імя Ёханэса Рау, а таксама Міжнародны адукацыйны цэнтр горада Дортмунда, Амбуланда Германіі ў Беларусі. 12 кастрычніка дэлегацыя з Мінска наведвала помнікі на месцы масавых знішчэнняў Бронная гара. Былі ўскладзены вянкы ды кветкі, ушанавала памяць ахвяр хвілінай маўчання.

Пра трагедыю Брэсцкага гета згадваў і на прэзентацыі праекта-конкурсу для старшакласнікаў і студэнтаў “Ахвяры нацыянал-сацыялізму ў Беларусі” ў Брэсцкім інстытуце развіцця адукацыі. Прэзентацыю правялі супрацоўнікі Гістарычнай майстэрні Мінска. 14 кастрычніка ў абласной бібліятэцы ладзілася выстава, прысвечаная Брэсцкаму гета. 15 кастрычніка Брэсцкая іудзейская абшчына

правяла цырымонію памяці вязняў гета на Броннай гары. 16 кастрычніка ў абласной бібліятэцы прайшла навукова-асветніцкая сустрэча, прысвечаная юбілею трагедыі. Па заканчэнні яе прайшла экскурсія – аўдыёспектакль праекта Brest Stories Guide, які прысвечаны знішчэнню 34 тысяч брэсцкіх яўрэй у гады нацысцкай акупацыі. У той жа дзень прадстаўнікі яўрэйскай абшчыны, уладных структур, дыпкорпуса ўшанавалі памяць нявінна загінулых ля помніка пры скрыжаванні вуліц Куйбышава і Дзяржынскага. Знакавы момант падзеі журналісты апісалі так: “Намеснік старшыні гарвыканкама Сяргей Жукаў пасадзіў маладую бярозку – як сімвал тугі й таго, што памяць пра бязвінныя ахвяры мінулай вайны ступае ў нашы сэрцы, у сэрцы тых, хто жыве сёння. І тая памяць не залежыць ад нацыянальнасці”.

**Міхаіл Стралец,
прафесар, доктар
гістарычных навук, г. Брэст**

ВЕСТКИ

Па-сяброўску, па-суседску

Іван Івануў

Прэзентацыя поўнага факсімільнага ўзнаўлення кніжнай спадчыны Францыска Скарыны прайшла ў Нацыянальнай бібліятэцы Украіны імя Уладзіміра Вярнадскага

У Нацыянальнай бібліятэцы Украіны імя Уладзіміра Вярнадскага захоўваецца нямала даўніх, арыгінальных выданняў Францыска Скарыны – а цяпер там ёсць і поўнае факсімільнае ўзнаўленне кніжнай спадчыны першадрукара. Прэзентацыю тамоў у Кіеве на пачатку верасня зрабіў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алесь Суша. Ён жа й перадаў у фонды бібліятэкі 20-томны камплект выдання, пры тым падзяліўся досведам таго, як цягам пяці гадоў быў рэалізаваны гэты буйны праект.

Нацыянальная бібліятэка Украіны імя Уладзіміра Вярнадскага менш чым праз год будзе адзначаць 100-гадовы юбілей. Яе генеральны дырэктар Уладзімір Попік адзначае: дзейнасць беларускіх калег па падрыхтоўцы, святкаванні 500-годдзя беларускага кнігадрукавання не проста заслугоўвае вялікай павагі – гэта патрыятычны ўчынак, які прыму-

шае ўсіх бібліятэкараў з суседніх краін актывізаваць працу й па вывучэнні, папулярызацыі сваёй роднай кніжнай спадчыны.

На этапе падрыхтоўкі 20-томніка беларускія і украінскія бібліятэкары цесна супрацоўнічалі. У адпаведнасці са зваротамі, запытамі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі цягам 2014–17 гадоў былі алічбаваны ўсе выданні Францыска Скарыны, якія захоўваюцца ва Украіне. А ёсць яны, нагадаем, у Нацыянальнай бібліятэцы Украіны імя Уладзіміра Вярнадскага, Львоўскай нацыянальнай навуковай бібліятэцы імя В. Стэфанька, Адэскай нацыянальнай навуковай бібліятэцы, Нацыянальным музеі імя Андрэя Шаптыцкага ў Львове і Закарпацкім абласным краязнаўчым музеі імя Тытавадара Лягоцкага ў Ужгарадзе. Адсканаваныя копіі былі перададзены НББ для выкарыстання ў выдавецкай дзейнасці ды ў складзе электронных калекцый.

На прэзентацыі Алесь Суша выказаў шчырую ўдзячнасць украінскім калегам за супрацоўніцтва. Ён мае таксама ўпэўненасць: перадача лічбавых копіяў з Украіны ў Беларусь і факсімільнага выдання з Беларусі ва Украіну будзе стымуляваць далейшую культурную й навуковую сувязі нашых краін.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Усюды яго лічаць сваім і памятаюць

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)
 – Уладзімір Аляксеевіч, вы, вядомы збіральнік страчанага мінулага, што спрабуеце адшукаць у лёсе Касцюшкі? Бо пра яго, здаецца, вядома ўсё.

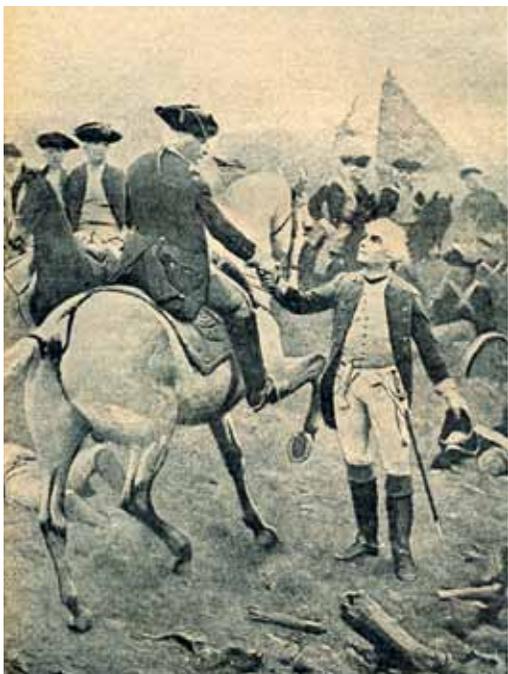
– Для мяне ён цікавы ўжо тым, што не так шмат ураджэнцаў Беларусі зрабіліся такімі значнымі фігурамі сусветнага маштабу. Магу назваць Адама Міцкевіча... І, вядома, Касцюшку. Што да яго палітычных поглядаў, лічу: тэма па гэты час недастаткова вывучана. А тое, што вядома, выглядае ў пэўнай ступені аднабакова.

Возьмем польскае паўстанне 1794 года, якое ўзначаліў Касцюшка. Так, ён біўся з царскімі войскамі. Падкрэсліваю – з царскімі. А не з рускімі: у арміі Расійскай імперыі служылі людзі самых розных нацыянальнасцей. Галоўнае для ўсіх нас – Касцюшка быў гарачым прыхільнікам вызваленчых, антыфеадальных ідэй. Захапляўся Вальтэрам, Русо, Мантэск’е... У Амерыцы – паплечнік Джэферсана, з якім потым сябраваў. Касцюшка заўсёды змагаўся за свабоду. І для пачатку вызваліў ад прыгоннай залежнасці сялян у сваім беларускім фальварку. Пазней ахвяраваў маёмасць на выкуп з рабства чарнаскурых амерыканцаў. Уласцівыя Касцюшку мужнасць, ахвярнасць, высакароднасць, любоў да радзімы – якасці, якія шанаваліся заўсёды ўсюды ўсімі, незалежна ад геаграфіі ды нацыянальнасці. Гэта вечныя каштоўнасці.

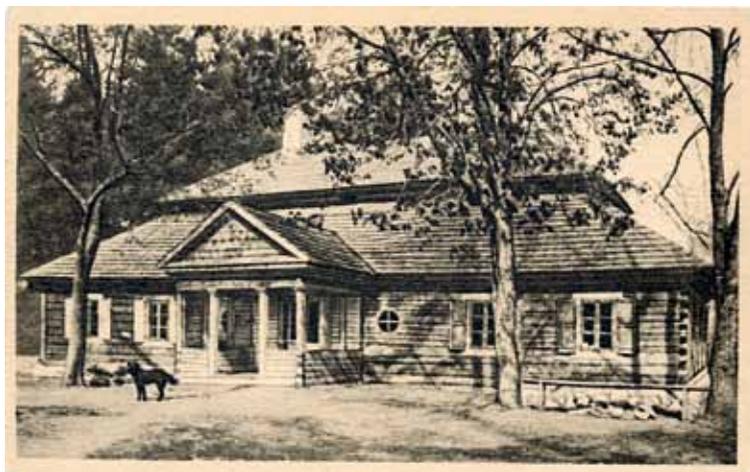
– Тым больш дзіўна чытаць пра нейкую “дзяльбу” імя Касцюшкі...

– Я абсалютна ўпэўнены: асоба Тадэвуша Касцюшкі, як і фігуры іншых дзеячаў падобнага ўзроўню і маштабу, павінна аб’ядноўваць людзей, а не раз’ядноўваць. Бо ў чалавечтве, па вялікім рахунку, агульны лёс і агульная гісторыя.

У мяне ў майстэрні афармляецца зала з пастаяннай экспазіцыяй, прысвечанай Тадэвушу Касцюшку. Адна яе частка ў чымсьці падобная да старонак маёй кнігі “Тадэвуш Касцюшка на старых паштоўках і ў графіцы”: у ёй таксама будуць выкарыстаныя старыя рарытэты паштоўкі, фатаграфіі, карціны, што адлюстроўваюць эпоху Касцюшкі. На іх выявы месцаў, звязаных з яго жыццём, партрэты сяброў і паплечнікаў, планы бітваў, у якіх удзельнічаў, фартыфікацый, узведзеных па яго праектах, мемарыяльныя знакі, помнікі, прысвечаныя Касцюшку. Усё гэта дазваляе глыбей акунца ў атмасферу бурных падзей таго часу.

Джордж Вашынгтан дзякуе Тадэвушу Касцюшку за працы па ўмацаванні ды паспяховаю абарону форта Вэстпойнт

Марачоўшчына (Беларусь). Дом, дзе нарадзіўся Т. Касцюшка. 1930-я гады

Брэст (Беларусь). Помнік Т. Касцюшку. 1930-я гады

Помнік Тадэвушу Касцюшку ў Мілуокі (ЗША). Пачатак XX стагоддзя

нем вокнаў і дзвярэй...

– Тадэвуш Касцюшка паехаў у Амерыку, каб змагацца за незалежнасць паўночнаамерыканскіх калоній Англіі. У 1783-м кангрэс ЗША прысвоіў яму званне брыгаднага генерала. У Філадэльфіі ў доме 301 на Пайн-стрыт, дзе жыў Касцюшка, у 1979 годзе адкрыўся яго мемарыяльны музей, узведзены ў ранг нацыянальнага парку. Гэта сапраўды сведчыць пра значнасць асобы Касцюшкі.

– І, уявіце сабе, нават там сярод аўтэнтчных прадметаў няма рэчэй,

Дарэчы.

У 2012 годзе прэзентацыя выдання “Тадэвуш Касцюшка на старых паштоўках і ў графіцы” праходзіла ў Вашынгтоне і Нью-Ёрку. У ЗША Уладзімір Ліхадзедаў ехаў па запрашэнні бібліятэкі кангрэса і быў прыемна здзіўлены, убачыўшы ў яе зборы свае кнігі. Выявілася, агенты бібліятэкі сочаць за кніжнымі навінкамі ў замацаваных за імі рэгіёнах свету і набываюць самае цікавае. Так кнігі Ліхадзедава перабраліся за акіяны. А яшчэ праз два гады Уладзімір Ліхадзедаў прэзентаваў у ЗША ўсю калекцыю сваіх выданняў, якія пабачылі свет дзякуючы сумеснаму з газетай “СБ. Беларусь сёння” праекту “У пошуках страчанага”.

Другая частка экспазіцыі задумана як мемарыяльны пакой Касцюшкі. Так атрымалася, што памяшканне, адведзенае ў майстэрні

пад экспазіцыю, прысвечаную Касцюшку, аказалася вельмі падобным да амерыканскага арыгінала: памерам, канфігурацыяй, размяшчэн-

Кракаў (Польшча). Саркафаг Касцюшкі на Вавелі. 1930-я гады

З біяграфіі Тадэвуша Касцюшкі

Тадэвуш Касцюшка нарадзіўся ў 1746 годзе. Хрысцілі яго 12 лютага 1746 года ў Косаўскім касцёле Брэсцкага павета. На свет з’явіўся ў сярэднепамеснай шляхецкай сям’і ў фальварку Марачоўшчына. Што да рэлігійных перакананняў, то род яго быў вельмі характэрны для беларускіх зямель – паспеў пабыць праваслаўным, стаў каталіцкім, а маці Тадэвуша Касцюшкі, Тэклія Ратамска, спавядала ўніяцтва. Юны Тадэвуш сваю адукацыю распачаў у Брэсце, у езуіцкім калегіюме.

Салюр (Швейцарыя). Помнік Касцюшку. 1930-я гады

непасрэдна звязаных з Тадэвушам Касцюшкам. Цудам захаваўся толькі кавалачак шпалераў, дзякуючы чаму й вырабілі адпаведнае часу аздабленне сценаў. Але экспазіцыя паспяхова адраджае атмасферу, у якой жыў і дзейнічаў Касцюшка. Прыкладна такую ж мэту стаюць і я. Дарэчы, тыя легендарныя шпалеры нам таксама ўдалося ўзнавіць. А яшчэ мне пашчасціла набыць для экспазіцыі ложак канца XVIII стагоддзя – ён даволі кароткі, бо тады на ім спалі амаль паўседзячы. У Філадэльфіі ў музеі, дарэчы, паставілі ложка нармальнай даўжыні – мяркую, яны ўжо больш позняга перыяду.

– Калі экспазіцыя запрацуе?

– Першапачаткова планавалася – у кастрычніку, прымеркавана да памятнай даты. На жаль, прыйшлося перанесці. Тым не менш спадзяюся да канца года запрасім вас на адкрыццё.

– Будзем рады атрымаць яго.

Галіна Уліцёнак, Уладзімір Мацюшкін

Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Кіно і Дажынкi ў Аўтаградзе

Шматколерае беларускае восеньскае свята стала ўжо традыцыйным у расійскім горадзе Тальяці

У чарговы раз Мясцовая грамадская арганізацыя “Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Нёман” правяла ў Тальяці беларускія Дажынкi. Нам, актывістам дыяспары, прыемна бачыць: свята гэтак жа стала традыцыйным у палітры шматнацыянальнага жыцця Аўтаграда, і з кожным годам збірае ўсё больш сяброў.

Сёлета Дажынкi праходзілі на тэрыторыі Цэнтральнага раёна, у бібліятэцы “Истоки”. Горад наш, як вядома, даволі малады, а вось гэты раён тут называюць старым, і жыве ў ім шмат жыхароў сталага ўзросту. Пайшлі мы ім насустрач, бо дабірацца ветэранам у іншыя раёны Тальяці на канцэрты – цяжка і нязручна. Мы ж і свята зладзілі з улікам узросту гледачоў. А з бібліятэкай “Истоки” ў нас даўня сяброўскія, партнёрскае стасункі. Мы разам рыхтавалі інфармацыю пра свята, зрабілі слайд-шоў пра Дажынкi, якія ў розныя гады праводзілі ў Тальяці.

Народны ансамбль беларускай песні “Купалінка” і дзіцячы “Зорачкі” былі ў цэнтры святочных дзей:

спявалі беларускія песні, у тым ліку і традыцыйныя дажыначныя. Была прадстаўлена і выстава народнай творчасці беларусаў. На свята нашае прыйшлі сябры ветэранскай арганізацыі “Иволга”, прадстаўнікі рускага, чувашскага, украінскага нацыянальна-культурных цэнтраў, прадстаўнікі ўлады. Пасля канцэрта гледачоў запрасілі на чайванне. Ветэраны, бачылі мы, былі кранутыя прыгажосцю беларускай культуры, выканальніцкім майстэрствам нашых артыстаў, такой увагай да сябе. А бачылі б вы тыя вочы! Колькі там удзячнасці, дабрны, сардэчнасці! Таму й шмат слоў падзякі, добрых пажаданняў пачула і я, і мае юныя артысты. І ў чарговы раз мы пераканаліся, як важна ўсё жладзіць падобныя камерныя сустрэчы. Вялікія фэсты, выступленні на масавых мерапрыемствах – таксама, безумоўна, патрэбныя. Аднак там ёсць пэўны бар’ер паміж артыстамі і гледачамі. А цёпла і сардэчна, па-свойску зносіцца з людзьмі атрымліваецца якраз вось так, у камерным фармаце.

Між тым Дажынкi – толькі адзін з фрагментаў у дзейнасці беларускай суполкі: праводзім шмат іншых мерапрыемстваў. Скажам, у Дзень пажылога чалавека далі канцэрт “Дзедцам вайны” ў малой зале Палаца культуры, мастацтва і творчасці. Ветэранаў ушанавалі, казалі ім цёплыя словы, і кветкі ўсім уручылі. А 12 кастрычніка ў 91-й школе правялі Дзень беларускай культуры. Гледачоў – поўная зала: каля трохсот пажылых людзей, ветэранаў. Спявалі мы ў школе без мікрафонаў, толькі ўжывую, і для маіх артыстаў гэта было няпроста. Усе вельмі стараліся, думала, галасы сарвуць. На шчасце, абышлося. Нават, казалі потым, новы канцэртны досвед атрымалі. Праз такія “выпрабаванні”, разважала я, і сталюць артысты.

У мінулыя выхадныя нас, беларусаў Тальяці, запрасілі паўдзельнічаць ва ўрачыстым закрыцці VI Міжнароднага фестывалю спартыўнага кіно і тэлебачання. Тры дні гараджане мелі магчымасць глядзець лепшыя спартыўныя

Спявачкі гурта “Купалінка” на Дажынках у Тальяці

фільмы з Расіі, Казахстана, Беларусі ды Непала. Імёны пераможцаў сталі вядомыя 21 кастрычніка, і быў канцэрт, прысвечанага VIII спартфоруму “Зоркі Самарскай губерні ды Расіі-2017”, кінафестывалю. Па задуме арганізатараў, для гасцей з Казахстана і Беларусі былі нумары ў выкананні артыстаў казахскага нацыянальна-культурнага цэнтра і нашай суполкі. Арганізатары мяне папрасілі выступіць на беларускай мове, прыз атрымаць за беларускага рэжысёра Галіну Адамовіч – яна сама не змагла прыехаць на фестываль. А ў яе за фільм “Першы” 2-е месца ў намінацыі “Спорт і асоба”. Мы ж выступілі і з музычным нумарам. У горадзе нашым 7 лістапада будзе кіраўнік Аддзялення ва Уфе Пасольства Беларусі ў Расіі Пётр Балтруковіч – ён і завязе прыз лаўрэатцы.

Дарэчы, крыху раней беларускія кінарэжысёры паспяхова паўдзельнічалі ў Х адкрытым усерасійскім фестывалі дакументальных фільмаў “Соль землі”: ён праходзіў паралельна ў двух волжскіх гарадах: Самары і Хвалынску. Дэманстравалася паўсотні конкурсных фільмаў з пяці краін, і спецыяльным прызам журы ўшанавала стужку “Чужое і сваё” Галіны Адамовіч (кінастудыя “Беларусьфільм”). А ў намінацыі “Чти отца твоего и мать твою” адну з узнагарод атрымала карціна “Тата” рэжысёра Нэлі Васілеўскай з Мінска.

Цяпер мы рыхтуем праграму да Дня маці: ён адзначацца па ўсёй Расіі ў апошнюю нядзелю лістапада. Мы правядзем канцэрты ў 48-й гімназіі ды ў бібліятэцы “Истоки”.

Людміла Дзёміна,
старшыня суполкі “Нёман”

РЭХА ФЭСТУ

З думкамі пра будучыню

Кацярына Мядзведская

Дзве вялікія імпрэзы да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання і 135-х угодкаў Янкі Купалы і Якуба Коласа рыхтуюць супляменнікі ў Ерэване

Сярод пастаянных удзельнікаў Фэсту мастацтваў беларусаў свету былі й сёлета артысты ансамбля “Родныя карані” з Арменіі. Разам з Жаннай Нікітчук, Дзіянай Аруцюнай ды Людмілай Асаланян прыехалі 15-гадовы Эдгар Асаланян, 13-гадовая Лідзія Халяўчанка. Дзяўчынка ў Беларусі была ўпершыню. Маці яе — беларуска родам з Расіі, тата — армянін. Лідзія ў захапленні ад Мінска, выступленняў на сцэне Белдзяржфілармоніі ды ў цэнтры сталіцы, каля Ратушы. Спадабалася ёй і паездка па Магілёўскай вобласці ды ў Бабруйск.

“Падлеткаў мы ўзялі з сабой невыпадкова, — казала мне кіраўніца ерэванскай суполкі “Беларусь” Ірына Пагасян. — Дзеці ж павінны не толькі чуць, што ім расказваюць бацькі пра зямлю продкаў, але й на свае вочы пабачыць Беларусь”. Заклапочана Ірына Мікалаеўна тым, як перадаваць беларускасць у спадчыну моладзі. Пры суполцы дзеля таго й створаны дзіцячы лялечны тэатр і творчы гурт “Крынічка”, кіруе якім Дзіяна Аруцюнава. У ім дзеці, падлеткі танчаць ды

Госці з Арменіі на трэцім Фэсце мастацтваў у Мінску

спяваюць па-беларуску.

Аз Дзіянай сустракаліся мы летась у Мінску: прыязджала на курсы для кіраўнікоў самадзейных калектываў беларусаў замежжа. Казала мне тады, што развучае з дзецьмі як народныя песні-танцы, фальклорныя, так і сучасныя. Амаль усе яе навучэнцы — са змешаных сем’яў, у якіх таты — армяне, а маці — беларускі. Песні ж вельмі дапамагаюць пры вывучэнні мовы. Бо, вядома ж, навучаюцца малыя ў армянскіх ці рускіх школах. Цяжкасці з беларускім вымаўленнем узнікаюць бадай што ў кожнага. У песнях жа, пад музыку, складаныя гукі лёгка кладуцца на слых, меладычна перапяваюцца. З 2001-га працуе ў Ерэване і беларуская нядзельная школа. У ёй мову, культуру, традыцыі

беларусаў вывучаюць праз казкі ды віртуальныя падарожжы на радзіму продкаў. Вядзе заняткі настаўніца-беларуска, ураджанка горада Барысава Ірына Локіс.

Пра новыя формы працы з моладзю казала Ірына Пагасян сёлета на Кансультацыйным савеце па справах беларусаў замежжа. Прапанавала, напрыклад, ладзіць сустрэчы дзяцей беларусаў з розных краін у інтэрнэце: праводзіць відэаўрокі, круглыя сталы, канферэнцыі, алімпіяды: “Трэба падахвочваць інтарэс да беларускасці ў моладзі. Прычым з сённяшнімі тэхнічнымі магчымасцямі рабіць тое даволі лёгка”.

Беларуская суполка Арменіі “Беларусь” арганізавана ў 1998 годзе, у ёй каля 150 сяброў. У асноўным гэта

Ірына Пагасян

— жанчыны, іх дзеці ды ўнукі. Напрыклад, у Ірыны Пагасян, якая родам з Мінска, а ў Ерэване жыве больш за 30 гадоў, у суполцы і сын Гурген, і дачка Крысціна. “Маленькімі беларусамі падрастаюць і ўнукі”, — радуецца яна. Штогод супляменнікі разам адзначаюць беларускія народныя свята: Каляды, Масленіцу, Купалле, Дажынкi, праводзяць розныя культурныя імпрэзы. І сёлета ў Ерэване адзначаць 500-годдзе беларускага кнігадрукавання і 135-я угодкі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Падрыхтоўка да іх ідзе поўным ходам. Запрошаны прадстаўнікі Амбулады Беларусі ў Ерэване, сябры з расійскай, украінскай, яўрэйскай, польскай, грузінскай, грэчаскай нацыянальных абшчын Арменіі. “Усяго ў Ерэване 10 этнасуполак, і беларуская культура прыкметная ў шматнацыянальнай палітры Арменіі, — казала Ірына Пагасян. — Яна — нібы кветка-васілёк у жытнёвым полі. А для кожнага з нас, хто апынуўся па-за межамі Бацькаўшчыны, важна захоўваць сваю ўнікальнасць, не адрывацца ад каранёў, помніць: хто мы і адкуль”.

У гонар першадрукара

У Віцебскім раённым гістарычна-краязнаўчым музеі створана кніжная выстава “3 глыбіні стагоддзяў”

500-годдзе беларускага кнігадрукавання – свята ўсіх, хто мае дачыненне да кнігі. І наш музей далучыўся да юбілею: 8 верасня тут адкрылася кніжная выстава “3 глыбіні стагоддзяў”. На ёй былі прадстаўлены найстарэйшыя друкаваныя выданні з фондаў музея, у тым ліку Слоўнік царкоўна-славянскай і рускай мовы (1867) і Каталіцкі малітоўнік на польскай мове (1910). У першы ж дзень выставу наведалі навучэнцы Кастрычніцкай сярэдняй школы. Для іх мы паказалі фільм пра гісторыю кнігадрукавання ад старажытнасці да нашых дзён. Пасля была тэматычная віктарына. Дзякуючы такой гульні, як вядома, школьнікам лягчэй засвойваць гістарычны матэрыял.

З часу адкрыцця выставы на базе музея працуе палічка для буккросінгу (<http://bookcrossing.by>). Мы ўявілі сабе: увесь свет ператварыўся ў вялікую грамадскую бібліятэку, дзе для кожнага ёсць свабодны доступ да ўсіх кніг. Але каб нехта ўзяў – некаму трэба й аддаць. Так цяпер і адбываецца: жыхары Віцебска і раёна могуць прыйсці ў зручны час і ўзяць упадабаную кнігу.

Анастасія Пішчулава,
дырэктар Віцебскага раённага гістарычна-краязнаўчага музея